

De uitglijers van 2007

Een verbazend gebrek aan benul

door Hans van Maanen

10

Op de tiende plaats de stichting Arbouw, die een actie startte om het overgewicht van bouwvakkers eens flink te aan te pakken.¹ Twee op de drie bouwvakkers zijn te dik, aldus de stichting, dus kok Joop Braakhekke mocht opdraven om een weinig voedzame lunch klaar te maken.

Is overgewicht voor gewone mensen al vrij goed voor de levensverwachting,² bij bouwvakkers geldt dat nog sterker. Een groot Duits onderzoek liet deze zomer zien dat onder bouwvakkers die tien à dertig kilo te zwaar waren, in de loop van tien jaar beduidend minder mensen doodgingen dan onder hun collega's met een 'gezond' gewicht.³ Het scheelde zoveel, dat rokende, zware bouwvakkers een even hoog sterfterisico hadden als niet-rokende, magere bouwvakkers.

Maar de stichting ziet vooral het economisch probleem: dikke werknemers verzuimen meer dan dunne.

9

Even was er paniek onder sterrenkundigen toen Richard Kowalski ontdekte dat zijn net ontdekte planetoïde vrijwel recht op de aarde afstormde.⁴ Op 13 november kon de inslag verwacht worden, berekende hij. Sterker nog, het had een haar geschied of de planetoïde was op Mars ingeslagen.

Op Mars? Dat is grappig, dacht Denis Denisenko van het Russische instituut voor ruimteonderzoek, daar is de Europese komeetverkenner Rosetta ook net geweest. Dus vroeg hij op de internet-nieuwsbrief van planetoïden-onderzoekers of hier niet van een vergissing sprake kon zijn. Dat kon: planetoïde 2007 VN84 werd schielijk van de lijst afgevoerd.⁵

Inderdaad grappig, maar het incidentje toont wel aan dat de banen van kunstmanen in het zonnestelsel bedroevend slecht worden bijgehouden.

1. Persbericht Stichting Arbouw, 3 december 2007.

2. L. Bonneux en M. Reuser: Overgewicht en sterfterisico: geen samenhang tussen overgewicht op middelbare en oudere leeftijd en verhoogde sterfte. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 15 december 2007; 151:2764-2769.

3. V. Arndt e.a.: Body Mass Index and premature mortality in physically heavily working men – A ten-year follow-up of 20,000 construction workers. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, augustus 2007; 49:913-921.

4. MPEC 2007-V69: 2007 VN84.

5. MPEC 2007-V70: Editorial Notice.

8

Onderzoekers van de universiteit van Portsmouth wisten in juli te melden dat de kwaliteit van het mannelijk zaad met sprongen vooruitgaat door het eten van tomatensoep van Heinz.⁶ Dat wilde de persvoorlichter van Heinz wel verder vertellen: 'Heinz tomatensoep geeft kerels extra pit'.

De onderzoekers maten de concentratie lycopen (een bekend radicalenvretje) in het zaad van zes mannen, gaven ze twee weken een bak tomatensoep (daarin zit veel lycopen), en maten toen opnieuw de concentratie lycopen. Wat bleek? Die was significant toegenomen.

Wat Heinz in zijn geestdrift vergat te melden, was dat ondanks die stijging het radicalenvretend vermogen, laat staan het bevruchtend vermogen, van het zaad niet was toegenomen, dat zes mannen en twee weken wat weinig onderzoeksmateriaal oplevert, en dat zaad er twee maanden over doet om te rijpen. De onderzoekers vergaten te melden dat ze geld van Heinz hadden aangenomen.

7

De crypto-astrologie leverde weer veel pareltjes op — de mooiste was dat kinderen die in de juni of juli of zijn geboren, vaker zwaar bijziend zijn. Dat zei oogarts Yossi Mandel van het Medisch Centrum in Holon, bij Tel Aviv,⁷ en de kranten zeiden het hem na.

Mandel bedacht dat de hoeveelheid daglicht dertig dagen na de geboorte van beslissende invloed zou zijn op bijziendheid. Waarom niet de eerste zestig dagen, of de vierde maand, licht hij niet toe. Of kinderen die eerste maand veel buiten komen, weet hij ook niet. Maar hij vindt, met wat statistisch trapezewerk, inderdaad een publicabel verband tussen geboortemaand en ernstige bijziendheid. Als duizend kinderen niet die paar uur meer licht in de zomer hadden, zouden er elk jaar twee wat minder bijziend zijn geworden. Dat scheelt niet veel: als die duizend kinderen niet naar school waren gegaan, had dat er heel wat meer een bril gescheeld — opleiding voorspelt ook in Israel bijziendheid veel beter dan geboortemaand.

6

De zesde plaats is, terecht, voor alle grote campagnes: de Niercheck, de 'Eerste zes minuten', en de strijd tegen snoeprclame van Hartstichting en Consumentenbond. Over de cholesteroltest bij de supermarkt hebben we het maar niet.

Toevallig deze maand kwam de Gezondheidsraad met een vrij vernietigend oordeel over de Niercheck.⁸ Een miljoen mensen hebben eraan meegedaan, maar alle deskundigen wisten van tevoren dat het nut van de test nooit is aangetoond

6. A. Goyal e.a.: The effects of dietary lycopene supplementation on human seminal plasma. *British Journal of Urology International*, juni 2007; 99:1456-1460.

7. Y. Mandel e.a.: Season of birth, natural light, and myopia. *Ophthalmology*, Epub 13 augustus 2007.

8. Gezondheidsraad. Jaarbericht bevolkingsonderzoek 2007 — zelftests op lichaamsmateriaal. Den Haag: Gezondheidsraad, 2007; publicatienr. 2007/26.

— en nooit aangetoond zal worden. De Nierstichting schaamt zich nergens voor, en wil de test volgend jaar weer aanbieden.

Als je er snel bij bent, zo was de boodschap van de Hartstichting, kun je mensen het leven redden door reanimatie. Als illustratie koos men voor een jonge, gezonde vrouw die voor dood neerviel op straat — terwijl het toch vooral bejaarde, ongezonde vrouwen in de supermarkt zullen zijn die gereanimeerd moeten worden. Een voorlichtingscampagne over de ellende waarin mensen kunnen belanden die uit de klauwen van de dood zijn gered, zou misschien meer effect gesorteerd hebben.⁹

En dan de anti-snoepreclame. Wat is beter: kinderen leren omgaan met reclame (of dat nou voor snoep, seks of deo is), of kinderen afschermen van die reclame? Moeten snoepautomaten op school worden verboden zodat kinderen niet in verzoeking worden gebracht, of is het beter ze te laten wennen aan alle verborgen verleiders op hun pad? Of moeten we er helemaal mee ophouden? Uit de Landelijke Jeugdmonitor, onlangs gepubliceerd onder auspiciën van minister Rouvoet, bleek opeens dat overgewicht onder kinderen amper stijgt: net als een kwart eeuw geleden is twaalf procent te zwaar en drie procent veel te zwaar.¹⁰ Steeds meer kinderen sporten. Maken we ons over de goede dingen zorgen?

5

Erg briljant was James Lovelocks idee, gepubliceerd in *Nature*, om koud water uit de oceaandiepten op te pompen om daarmee de opwarming van de aarde tegen te gaan.¹¹ Het koude water koelt het oppervlak af, diepzeealgen binden boven het kooldioxide en zakken weer naar de bodem, mijn liefje wat wil je meer.

Een berekening van de hoeveelheid bouw materiaal en energie die nodig is om al die buizen in de oceaan te zetten en te onderhouden, zou het minste zijn: om de jaarproductie kooldioxide op te vangen, zijn ongeveer 300 miljoen pijpen van 10 meter doorsnee en 200 meter lengte nodig. En offshorepersoneel is toch al zo moeilijk te vinden, tegenwoordig.

4

Gejuich steeg op toen drie scholieren in Nijmegen een bijzonder magisch vierkant hadden geconstrueerd. Een sensatie was het, glunderde hun begeleider Arno van der Essen op een ouderavond, en omdat er iemand van het ANP bij was, ging het zonder verdere controle het net op en was de vondst tot een ‘wereldsensatie in de wiskunde’ opgeblazen die moeiteloos zijn weg naar het journaal vond.

Een paar dagen later was alle lucht er weer uitgelopen. Eigenlijk was het zelfs geen krantenbericht waard geweest, zeiden alle wiskundigen. De oplossing deugde niet, en als iemand meteen de moeite had genomen er even naar te kijken,

9. B. Scholtens: Falend hart en rozengeur. *De Volkskrant*, 20 april 2007.

10. Centraal Bureau voor de Statistiek: Landelijke Jeugdmonitor, Rapportage 3e kwartaal 2007. Voorburg/Heerlen, 2007.

11. J. E. Lovelock en C. G. Rapley: Ocean pipes could help the Earth to cure itself. *Nature*, 27 september 2007; 449:403.

was hun een hoop gedoe en gêne bespaard gebleven. Alleen Van der Essen zelf keek tevreden terug: alle publiciteit is goede publiciteit, vond hij.¹²

3

Winnaar in de categorie ‘Mediterraan Dieet Gezond Voor’ is dit jaar COPD. Onderzoekers uit Boston hadden aangetoond dat in een groep van 42 917 Amerikaanse artsen degenen die een beetje Kretenzisch aten, de helft minder long-aandoeningen kregen dan hun collega’s die wat meer ‘westers’ aten.¹³ Met zo’n grote groep valt ruis erg nauwkeurig te onderzoeken: als alle dokters elf jaar geleden hun ‘westerse’ eetgewoonten hadden verlaten en Kretenzisch waren gaan eten, dan zouden er nu zeven dokters minder COPD hebben gekregen. Maar de kranten schreven blijmoedig: ‘Middellandse-Zeedieet helpt ook de longen.’

2

Net geen eerste werd helaas het onderzoek van Annabelle Slingerland. Zij toonde aan dat mensen na hun pensioen zelden nog naar hun werk fietsen. ‘Pensionering gaat samen met een significant verhoogde kans op afname van lichaamsbeweging in verband met het werk,’ formuleerde zij het in mei in een wetenschappelijk tijdschrift.¹⁴

Was dat al opzienbarend, nog opmerkelijker was haar waarschuwing dat gepensioneerden die afname niet compenseerden door bijvoorbeeld ergens anders heen te fietsen, of in de tuin te gaan werken. Vooral, omdat die waarschuwing volstrekt uit de lucht was gegrepen. Uit haar eigen cijfers kwam, voorzover het viel na te gaan, eerder naar voren dat ouderen na hun pensioen juist meer gaan bewegen, en dat meer ouderen juist na hun pensioen gaan bewegen.

1

Op de eerste plaats eindigt het Gerechtshof in Amsterdam, dat in juni bepaalde dat de Vereniging tegen de Kwakzalverij orthomanueel geneeskundige Maria Sickness geen kwakzalver mocht noemen.¹⁵ Het hof deed dat op grond van een omschrijving uit de dikke Van Dale plus een economisch proefschrift uit 1990 waarin stond dat twee op de drie mensen tevreden waren over hun orthomaneuele behandeling.¹⁶ Zelfs orthomaneueel geneeskundigen vinden dat proefschrift onder de maat — zoals zij ook Sickness’ claim dat zij depressie, schizofrenie en autisme kan genezen nogal onder de maat vinden. Alleen een vereniging die daarvoor speciaal is opgericht, mag dat niet zeggen.

12. M. van der Heijden: De magische hype van een vierkant. NRC Handelsblad, 27 maart 2007.

13. R. Varraso e.a.: Prospective study of dietary patterns and chronic obstructive pulmonary disease among US men. *Thorax*, september 2007; 62:786-91 (Epub 15 mei 2007).

14. A. S. Slingerland: Aging, retirement, and changes in physical activity: prospective cohort findings from the GLOBE study. *American Journal of Epidemiology*, 15 juni 2007; 165:1356-1363 (Epub 9 april 2007).

15. LjN: BA6412, Gerechtshof Amsterdam, 05/1776, 31 mei 2007.

16. J. W. Albers en E. D. Keizer: Een onderzoek naar de waarde van orthomaneuele geneeskunde. Delft: Eburon, 1990.

Het Hof spreidde niet alleen een verbazend gebrek aan wetenschappelijk benul ten toon, ook juridisch wist het niet helemaal van zijn gezond. Het veroordeelde de Vereniging tot het plaatsen van een rectificatie in de krant, maar zette daar geen dwangsom op. Die rectificatie is er dus nooit gekomen — Sickesz heeft het misschien niet eens gemerkt.